Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Pirkko Isoviita

Eduskunnan ympäristövaliokunta
11.10.2018

HE 123/2018 vp, valtion talousarvioesitys 2019
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitus

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikkö (JHT) vastaa Suomen kansallispuistojen ja muun luonnonsuojelualueverkoston hoidosta ja käytöstä valtion mailla sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden hoidosta. Yksikkö vastaa luontotyyppi- ja lajisuojelusta hoidossaan olevilla alueilla ja pääosasta Suomen Natura 2000 -alueverkostoa. Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden vaaliminen on kasvava tehtävä. Luonnonsuojelutehtävien osalta Metsähallitus toimii ympäristöministeriön tulosohjauksessa ja pääosa rahoituksesta tulee ympäristöministeriön pääluokan kautta.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikön kokonaismenot ovat olleet viime vuosina 60 - 65 milj. euroa vuosittain. Ympäristöministeriön (35.10.52) ja maa-ja metsätalousministeriön (30.64.50) budjettirahoitus kattaa menoista noin 70 %. Tulorahoitus on ollut noin 15 %. EU-rahoituksen osuus on ollut kasvussa ollen 7 % vuonna 2017.

Vuoden 2019 määräraha on talousarvioesityksen mukaan 31 639 000 euroa eli jonkin verran vuoden 2018 määrärahatasoa pienempi. Matkailu 4.0 kärkihankkeen rahoitusta sisältyy vuoden 2019 määrärahaan 1,24 milj. euroa ja lisäksi esitykseen sisältyy kehystason ylittävä 1,5 milj. euron erillismääräraha kansallispuistojen korjausvelan vähentämiseksi. Niin kutsutun perusrahoituksen taso on noin 29 milj. euroa. Sen taso on pitkään ollut samaa suuruusluokkaa vuosittain.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien tavoitteet

Yli puolet luonnonsuojelun rahoituksesta käytetään luonnon virkistyskäytön rakenteisiin, palveluiden parantamiseen ja ylläpitoon ja kävijöiden muihin palveluihin. Kansallispuistojen ja muiden virkistyskäytössä olevien kohteiden kävijämäärät kasvoivat voimakkaasti edelleen vuonna 2017. Luonnonsuojelualueiden palveluilla on merkittävä myönteinen vaikutus matkailuelinkeinon edellytyksiin samoin kuin paikallistalouteen ja työllisyyteen.

Vuosina 2018-2019 Metsähallitus toteuttaa hallituksen kärkihanketta Matkailu 4.0 luontomatkailun osalta. Hankkeen rahoitusta kohdistetaan suojelualueiden palvelutason parantamiseen, matkailumarkkinointiin ja luontomatkailua tukevien digitaalisten palvelujen, kuten luontoon.fi ja retkikartta.fi, parantamiseen. Matkailun edistämisen ohella parantuneet palvelut ovat luonnollisesti kaikkien retkeilijöiden ja virkistyskäyttäjien käytettävissä.

Kävijämäärien ja matkailutoiminnan lisääntymisen myötä on noussut huoli luonnonsuojelualueiden kestävyydestä ja luonnon arvojen turvaamisesta. Metsähallituksen tulee jatkossa panostaa virkistyskäytön ja matkailun ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden seurantaan ja mahdollisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

Yleisöpalveluiden rinnalla on panostettava myös muihin keskeisiin julkisille hallintotehtäville asetettuihin vaikuttavuustavoitteisiin kuten lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason edistämiseen ja luonnonsuojelualueiden ja Natura 2000 -verkoston tilan parantamiseen. Tehtävät liittyvät oleelliselta osin sekä EU:n tasolla että globaalisti asetettuihin tavoitteisiin luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisestä sekä luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason saavuttamisesta. Metsähallituksen luonnonsuojelutoimilla on keskeinen osuus tavoitteen saavuttamisessa.

Kustannuspaineet korjausvelan osalta

Luonnonsuojelualueiden ja kulttuurihistoriallisen rakennetun omaisuuden ylläpitoon liittyvä korjausvelka on ollut esillä viime aikoina, koska Metsähallitus laati korjausvelkalaskelman ja päätyi varsin mittavaan resurssitarpeeseen lähivuosikymmenen kuluessa. Laskelma antaa hyvän kokonaiskuvan siitä, että viime vuosien panostuksesta huolimatta luonnonsuojelualueiden ylläpitoon liittyy varsin isot määrärahatarpeet myös jatkossa, mikäli tavoitteena on rakennettujen kohteiden ja palveluinfran hyvä kunto.

Jatkossa on haettava kestävää ratkaisua korjausvelkaan liittyvään tavoitetasoon ja kustannusten kattamiseen julkisen talouden liikkumavara huomioon ottaen. Erityisen isot vastuut lankeavat kulttuurihistoriallisesti arvokaan kiinteistövarallisuuden osalta, jonka ylläpidon osalta kestävää rahoituspohjaa haetaan ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun omaisuutta on laajasti siirretty Metsähallituksen hallintaan. Osa alueista ja niiden rakenteista on aiemmin arvioitua huonommassa kunnossa ja kohteisiin liittyy myös kävijäturvallisuuteen liittyvät vastuut.

Ympäristöministeriön kannalta on tärkeää, että rakennuksia ja rakenteita koskevan korjausvelkalaskelman käsittelyn yhteydessä otetaan huomioon Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien muu tehtäväkenttä siten, että rahoitusta käsitellään kokonaisuutena. Luonnonsuojelualueiden tilan parantamisen ja laji- ja luontotyyppisuojelun osalta tulee tehdä laskelmat välttämättömistä rahoitustarpeista.